

عنوان:

مبانی جامعه شناسی

Introduction to Sociology

مؤلف:

نادر حاتمی خواجه

(مدرس مراکز آموزش عالی)

۱۳۸۶-۸۷

سرشناسه :	حاتمی خواجه ، نادر، ۱۳۵۷-
عنوان و نام پدیدآور :	مبانی جامعه شناسی / نادر حاتمی خواجه.
وضعیت ویراست :	ویراست ۲.
مشخصات نشر :	تبریز: افق دانش، ۱۳۹۱.
مشخصات ظاهری :	۲۹۲ص: نمودار.
فروست :	علوم اجتماعی - دانشگاهی .
شابک :	۹۷۸-۶۰۰-۵۸۳۲-۰۷-۵
وضعیت فهرست :	فبا
نویسی :	
یادداشت :	واژه نامه.
یادداشت :	کتابنامه.
یادداشت :	نهایه .
موضوع :	جامعه شناسی
رده بندی کنگره :	۳۰۶/۱۳۹۱H۴۰۶ ج ۲ ف ۲
رده بندی دیویی :	۳۰۱
شماره کتابشناسی :	۲۹۷۸۲۸۲
ملی :	

مبانی جامعه شناسی

نادر حاتمی خواجه

حروفچینی: لاله قراری، طرح روی جلد سلیمان

چاپ دوم / اول ناشر ۱۳۹۱/۲۹۴ صفحه/ قطع وزیری / شماره گان ۱۰۰۰ نسخه

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۵۸۳۲-۰۷-۵

مرکز فروش: تبریز، ولیعصر، شهریار شمالی، ۲۰ متری صفا، سازمان مدیریت صنعتی

تلفن: ۳۳۰۵۶۵۳ همراه: ۰۹۱۴۱۱۶۸۶۸۳

قیمت: ۹۰۰۰۰ ریال

فهرست عناوین

صفحه	عنوان
------	-------

پیشگفتار مؤلف

مقدمه

فصل اول: چیستی علم

۱

تبیین علم نزد جامعه‌شناسان کلاسیک

۳

تعاریف علم

۵

تقسیم‌بندی علم

۶

جامعه‌شناسی علم

۷

مفاهیم کلیدی

۹

منابع فصل اول

۹

فصل دوم: جامعه‌شناسی به عنوان علم و روشهای تحقیق آن

۱۱

جامعه‌شناسی علم شناخت جامعه

۱۲

مفهوم جامعه‌شناسی

۱۴

ویژگی‌های جامعه

۱۵

کارکردهای جامعه

۱۶

جامعه‌شناسی و موضوع آن

۱۶

تعاریف علم جامعه‌شناسی

۱۷

شیوه‌ها و ابزارهای مطالعه جامعه‌شناسی

۱۸

تخیل جامعه‌شناختی

۲۰

روشهای تحقیق در جامعه‌شناسی

۲۱

مفاهیم کلیدی

۲۷

منابع فصل دوم

۲۸

فصل سوم: پیشقراولان و بنیانگذاران جامعه‌شناسی

۲۹

یونان خاستگاه تفکرو اندیشه اجتماعی

۳۰

منتسکیو

۳۲

سن سیمون

۳۳

اگوست کنت

۳۴

کارل مارکس

۳۶

امیل دورکیم

۳۸

هربرت اسپنسر

۴۱

ماکس وبر

۴۴

جامعه‌شناسان مسلمان

۴۹

ابن خلدون

۴۹

قارابی

۵۳

ابوریحان بیرونی

۵۴

مفاهیم کلیدی

۵۶

منابع فصل سوم

۵۷

فصل چهارم: جامعه‌شناسی فرهنگ

۵۹

تاریخ فرهنگ

۶۰

تعاریف فرهنگ

۶۱

ویژگیهای فرهنگ

۶۲

فرهنگ مادی و معنوی

۶۴

هنجارهای فرهنگی

۶۵

۶۷	مفاهیم اساسی فرهنگ
۶۸	فرهنگ پذیری
۶۹	خرده فرهنگ
۷۰	نسبیت فرهنگی
۷۱	دگرگونی فرهنگی
۷۲	انتقال و اشاعه فرهنگ
۷۳	فرهنگ و زبان
۷۴	مفاهیم کلیدی
۷۵	منابع فصل چهارم
۷۷	فصل پنجم: ارزش‌ها و هنجارهای اجتماعی
۷۸	ارزش‌های اجتماعی
۸۰	طبقه بندی ارزش‌ها
۸۱	انواع ارزش‌ها
۸۳	هنجارهای اجتماعی
۸۴	طبقه بندی هنجارها
۸۶	بی‌هنجاری
۸۹	مفاهیم کلیدی
۸۹	منابع فصل پنجم
۹۱	فصل ششم: نقش، منزلت و پایگاه اجتماعی
۹۱	مفهوم نقش اجتماعی
۹۲	انواع نقش‌ها
۹۵	مفهوم نقش در روانشناسی اجتماعی

۹۶	گروه بندی پایگاه های اجتماعی
۹۷	منزلت، نقش و پایگاه اجتماعی
۹۸	انواع منزلت اجتماعی
۹۹	مفاهیم کلیدی
۹۹	منابع فصل ششم
۱۰۱	فصل هفتم : گروه های اجتماعی
۱۰۲	تعاریف گروه
۱۰۲	مفاهیم کلیدی گروه های اجتماعی
۱۰۴	انواع گروه های اجتماعی
۱۰۶	گروه های فشار
۱۰۷	چگونگی تاثیر گذاری گروه های فشار
۱۰۸	برخی دیگر از گروه های اجتماعی
۱۱۱	گمین شافت و گزل شافت
۱۱۲	روابط گروهی و فاصله اجتماعی
۱۱۲	رهبری در گروه
۱۱۴	پویایی گروهی
۱۱۶	مفاهیم کلیدی
۱۱۶	منابع فصل هفتم
۱۱۸	فصل هشتم : جامعه پذیری و پرورش اجتماعی
۱۱۹	عناصر اساسی جامعه پذیری
۱۲۲	انواع اجتماعی شدن

۱۲۳	آژانس‌های اجتماعی شدن
۱۲۵	خود اجتماعی و پویایی خود
۱۲۵	نظریه خود آئینه‌سان
۱۲۷	نظریه دیگری تعمیم یافته
۱۲۷	من اجتماعی (Me) و من (I)
۱۲۹	جامعه‌پذیری و شکل‌گیری شخصیت
۱۳۲	جامعه‌پذیری سیاسی
۱۳۵	مفاهیم کلیدی
۱۳۵	منابع فصل هشتم
۱۳۶	فصل نهم: قشربندی و نابرابری‌های اجتماعی
۱۳۷	قشربندی اجتماعی
۱۳۹	قشربندی اجتماعی در تاریخ تطور اجتماعی
۱۴۲	طبقه اجتماعی
۱۴۳	چگونگی سنجش طبقات اجتماعی
۱۴۴	نظریات جامعه‌شناسی
۱۴۴	کارل مارکس
۱۴۷	ماکس وبر
۱۴۸	دیدگاه‌های سایرین در مورد قشربندی اجتماعی
۱۵۲	طبقات پایین و فرهنگ فقر
۱۵۴	مفاهیم کلیدی
۱۵۵	منابع فصل نهم

مفهوم کجرفتاری و انحرافات اجتماعی

آسیب‌شناسی اجتماعی و اهداف آن

روشهای بررسی انحرافات اجتماعی

انواع انحرافات اجتماعی

نسبی بودن کجرویه‌های اجتماعی

عوامل بوجود آورنده رفتار انحراف‌آمیز

تبیین‌های انحرافات و آسیب‌های اجتماعی

دیدگاه‌های جامعه‌شناختی انحرافات اجتماعی

دیدگاه‌های زیست‌شناختی انحرافات اجتماعی

دیدگاه‌های روانشناختی انحرافات اجتماعی

نقش رسانه‌ها در انحرافات اجتماعی

مفاهیم کلیدی

منابع فصل دهم

فصل یازدهم: تحرک اجتماعی

انواع جوامع و تحرک اجتماعی

انواع تحرک اجتماعی

تحرک عمودی و افقی

تحرک درون نسلی و بین نسلی

عوامل واسط در تحرک اجتماعی

پیشینه تحقیق در تحرک اجتماعی

مفاهیم کلیدی

منابع فصل یازدهم

فصل دوازدهم: نظارت (کنترل) اجتماعی

- ۱۸۲ تعریف نظارت اجتماعی
- ۱۸۳ انواع کنترل اجتماعی
- ۱۸۴ کنترل اجتماعی مثبت و منفی
- ۱۸۴ کنترل اجتماعی رسمی و غیر رسمی
- ۱۸۴ کنترل گروهی و نهادی
- ۱۸۶ ساختار هنجارها و کنترل اجتماعی
- ۱۸۷ مصوبات اجتماعی (نظام پاداشها و مجازاتها)
- ۱۸۸ مروری بر نظریه‌های جامعه‌شناسی کنترل اجتماعی
- ۱۸۸ میشل فوکو
- ۱۹۰ آنتونی گیدنز
- ۱۹۰ کنترل اجتماعی در دین اسلام
- ۱۹۲ مفاهیم کلیدی
- ۱۹۲ منابع فصل دوازدهم
- ۱۹۴ فصل سیزدهم: نهاد اجتماعی
- ۱۹۵ تعریف نهاد
- ۱۹۵ مفهوم نهاد از دیدگاه سایر مفاهیم جامعه‌شناسی
- ۱۹۶ ویژگیهای نهاد اجتماعی
- ۱۹۷ انواع نهادهای اجتماعی
- ۱۹۹ کارکردهای بنیادی نهادهای خاص
- ۲۰۰ موسسات و سازمانهای اجتماعی
- ۲۰۲ انواع سازمانهای اجتماعی
- ۲۰۳ موسسه اجتماعی

۲۰۰	مؤسسات و سازمان های اجتماعی
۲۰۲	انواع سازمان های اجتماعی
۲۰۳	موسسه اجتماعی
۲۰۴	مفاهیم کلیدی
۲۰۵	منابع فصل سیزدهم
۲۰۶	فصل چهاردهم: نهاد خانواده و خویشاوندی
۲۰۷	تعریف خانواده
۲۰۸	خانواده و خانوار
۲۰۸	جامعه‌شناسی خانواده
۲۱۰	ساختار شکل‌گیری خانواده
۲۱۱	انواع خانواده
۲۱۳	کارکردهای نهاد خانواده
۲۱۵	ساختار قدرت در نهاد خانواده
۲۱۵	ازدواج و شیوه‌های گزینش همسر
۲۱۶	خویشاوندی
۲۱۸	آسیب‌شناسی نهاد خانواده در جوامع معاصر
۲۱۲	مفاهیم کلیدی
۲۲۳	منابع فصل چهاردهم
۲۲۴	فصل پانزدهم: تغییرات و تطورات اجتماعی
۲۲۵	تعریف تغییرات اجتماعی
۲۲۶	تطورات اجتماعی
۲۲۷	انواع تغییرات اجتماعی

۲۲۸	فراگرد های تغییر اجتماعی
۲۲۸	نظریه های تغییر اجتماعی
۲۲۹	تغییر اجتماعی و تحول اجتماعی
۲۳۰	تغییر اجتماعی و توسعه
۲۳۱	تغییرات اجتماعی و تغییرات فرهنگی
۲۳۲	جنبش های اجتماعی و تغییرات اجتماعی
۲۳۳	انواع جنبش های اجتماعی
۲۳۵	سازو کار تغییر دهندگی جنبش های اجتماعی
۲۳۶	انقلاب به عنوان تغییر اجتماعی
۲۳۷	ویژگی های انقلاب
۲۳۸	مفاهیم کلیدی
۲۳۸	منابع فصل پانزدهم
۲۴۰	فصل شانزدهم: جامعه‌شناسی آموزش و پرورش
۲۴۱	ضرورت مطالعه آموزش و پرورش
۲۴۲	جامعه‌شناسی آموزش و پرورش
۲۴۳	قواعد جامعه‌شناسی آموزش و پرورش
۲۴۳	آموزش و پرورش در جوامع ابتدایی
۲۴۶	آموزش و پرورش در جوامع معاصر
۲۴۷	برنامه درسی پنهان
۲۴۸	رویکردهای جامعه‌شناختی به آموزش و پرورش
۲۵۳	آموزش و پرورش و نابرابری های اجتماعی
۲۵۵	آموزش و پرورش در ارتباط با قشریندی اجتماعی

فصل هفدهم: جامعه شهری و اجتماعی روستایی

۲۵۸	روستا و روستا نشینی
۲۵۹	ویژگیهای روستا نشینان
۲۶۲	شهر و شهر نشینی
۲۶۳	شهرنشینی به عنوان سبک زندگی
۲۶۵	روند تاریخی شکل گیری شهر
۲۶۶	شهرهای صنعتی و ماقبل صنعتی
۲۶۷	نظریه‌های جامعه‌شناسی شهری و شهر سازی
۲۶۸	نظریه‌های شهر سازی
۲۶۹	آسیب‌های شهر نشینی
۲۷۲	شهر نشینی و حاشیه نشینی در ایران
۲۷۳	عوامل موثر در گسترش حاشیه نشینی
۲۷۴	مفاهیم کلیدی
۲۷۵	منابع فصل هفدهم
۲۷۶	
۲۷۸	کتابنامه فارسی
۲۸۳	کتابنامه لاتین

« بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ »

إِقْرَأْ وَرَبُّكَ الْأَكْرَمُ الَّذِي عَلَّمَ بِالْقَلَمِ عَلَّمَ الْإِنْسَانَ مَا لَمْ يَعْلَمْ

(علق ، آیات ۳-۵)

اقبال به علوم اجتماعی در سالهای اخیر چه در میان روشنفکران و چه از سوی دولت همواره افزایش یافته است. شاید وضعیت دانش اجتماعی در ایران در وضعیت مشابه با کمتر از ۲۰۰ سال ما قبل در اروپا، زادگاه علوم اجتماعی قرار دارد. دوره ای که جامعه اروپا شاهد پدید آمدن مدرنیته و دگرگونی گسترده ارزشها، هنجارها و باورهای اجتماعی بود. نهادهای سازمان های اجتماعی جدیدی پدید آمدند و نهادهای قدیمی یا از میان رفته و یا با دگرگونی در کارکرد ها روبرو شدند. در این میان دانش اجتماعی وظیفه تبیین این تحولات اجتماعی را بر عهده داشته است. در واقع دو پرسش اساسی جامعه شناسی همواره این بوده است که نخست ؛ چگونه در جامعه نظم برقرار میشود ؟ و دوم ؛ چرا و چگونه جامعه تغییر پیدا می کند؟

تفکر (تخیل) جامعه شناسانه به بیان «آنتونی گیدنز» بیش از هر چیز به « خودشناسی » کمک می کند که به نوبه خود می تواند به شناخت بهتر ما از دنیای روابط اجتماعی یاری کند. مطالعه جامعه شناسی تا آنجا که با اندیشه حرمی مبارزه میکند، درک تنوع فرهنگی را نیز می آموزد، بینش عملکرد نهادهای اجتماعی را برای ما فراهم می سازد و امکانات آزادی انسان را افزایش می دهد. آشنایی دانشجویان رشته های مختلف دانشگاهی همچون روانشناسی، حقوق، تاریخ، علوم سیاسی، مردم شناسی، مدیریت، حسابداری، اقتصاد و... با جستارهای جامعه شناسی و روشهای تحقیق آن می تواند افق روشنی را در جهت مطالعات و تحقیقاتشان در زمینه علمی مورد نظر پیش روی آنان قرار دهد. در این کتاب سعی شده است تا برخی مفاهیم و حوزه های اساسی علم جامعه شناسی با تاکید بر جامعه و فرهنگ ایران ارائه شود که انسانها در کنش های مختلف فردی و اجتماعی با آنها درگیرند و به معرفی نظریه های دانشمندان و پیشقراولان این علم پرداخته شود.

همچنین مراتب سپاس و قدردانی خود را از محضر استاد فرزانه جناب آقای دکتر حسین ابوالحسن تنهائی که زحمات زیادی را جهت آماده سازی این اثر متحمل شدند و با دقت نظر و راهنمایی های عالمانه خود اینجانب را یاری نمودند ، دارم . امیداست اثر مذکور مورد توجه دانشجویان و علاقمندان قرار بگیرد.

مقدمه

یکی از مهمترین کارهایی که در آموزش رشته های دانشگاهی از اهمیت بسزایی برخوردار است و پایه های اصلی آن رشته را برای نو آموزان زبان فارسی و دانشجویان ترسیم می کند کتب میانی و اصول آن رشته است که بنا بر حکمت زبان فارسی، اگر خشتهای اولیه دیوار آن از آغاز به درستی بنا نشود، تا "ثریا می رود دیوار کج".

بنابراین می توان گفت مهمترین کار در جامعه شناسی ایران نوشتن کتاب مقدمات و مبانی جامعه شناسی است که ضمن استفاده از تحارب اصلی این رشته در میان بزرگان و صاحب نظران آن، بتواند به زبان و فرهنگ مخاطبین آن نیز نزدیک شود.

گذشته از کتب مبانی جامعه شناسی بسیار خوب که به زبان فارسی ترجمه شده اند مثل جامعه شناسی باتامور، مندراس و گیدنز، شاید مهمترین کار ترجمه و اقتباس را شادروان دکتر امیر حسین آریانپور داشت که هنوز به عنوان یکی از مهمترین کتابها در این زمینه به شمار می رود. هر کدام از این کتابها، البته، یا به گرایش خاصی و یا به حوزه های فرهنگی و جغرافیائی ویژه ای پرداخته اند.

جامعه شناسان و پژوهشگران جوان، می توانند پرمیز از همین صفت ویژه گرایی در کتب میانی بوده و گوهر اصلی یک کتاب مبانی جامعه شناسی که بایستی بدون گرایش خاصی، همه مطالب لازم و مقدماتی در آن رشته را دربر داشته باشد. تلاش آقای نادر حائمی در نگارش "مبانی جامعه شناسی" از همین دست کوششهاست که برای تاریخ آموزش در جامعه شناسی ایران غنیمت است. ایشان، از همان زمانی که دانشجوی کارشناسی ارشد اینجانب بودند علاقه و دقت، همراه با حس مسئولیت برای گسترش رشته جامعه شناسی را در کارهای خود نشان می داد.

من اطمینان دارم که این اولین کار انتشاراتی ایشان می تواند مقدمه ای برای پیشبرد اهداف آموزشی رشته جامعه شناسی در ایران بوده و بتواند دانشجویان درس مبانی جامعه شناسی را در رشته های مختلف "علوم اجتماعی" و گرایشات آن همچون مدیریت و اقتصاد، روانشناسی، حقوق و... یاری دهد.

دکتر حسین ابوالحسن تنهایی

تابستان ۱۳۸۷